

Betreft: internetconsultatie eisen examencommissies

Geachte heer, mevrouw,

Graag wil ik kort reageren op de internetconsultatie over het Wetsvoorstel "Aanscherping eisen examencommissies MBO". Ik doe dat vanuit een tiental jaren ervaring als beleidsmedewerker Kwaliteit en Examinering binnen verschillende ROC's in het zuiden van Nederland.

Ik wil eerst opmerken dat de periode 14-07 tot 11-08 niet de meest voor de hand liggende is voor een consultatie in het veld dat u beoogt. De meeste examencommissies hebben net een zware diplomeringsperiode achter de rug en grote delen van onderwijs gevend en -faciliterend Nederland zijn al op vakantie of daar dringend aan toe. Ook ik beperk me tot een snelle reactie op twee onderdelen.

1. Instelling, benoeming en samenstelling van de examencommissie

In de voorstellen betreffende de benoeming en samenstelling van de examencommissie vrees ik een vorm van symptoombestrijding op een aggregatieniveau dat ik niet in wetgeving verwacht. De kern van het probleem waarom examencommissies hun rol onvoldoende oppakken zit naar mijn ervaring niet in de uitvoeringsgerichte zaken die nu worden voorgesteld, maar in iets anders. De Wet stelt dat de examencommissie het diploma uitreikt. Examencommissies zoals ik die al jaren ervaar neigen ernaar dit artikel heel eendimensionaal uit te leggen. Ze beperken zich vaak letterlijk tot het afhameren van conclusies van opleidingsteams over het verloop van de examens, drukken een waardepapier af en zien niet dat hun rol ook 'eigenstandige activiteit' vereist (citaat Inspectie). Probleem is dat de Wet weinig houvast biedt om deze eendimensionale uitleg verkeerd te vinden.

Het is evenwel ook mogelijk deze ogenschijnlijk eenvoudige passage veel breder te interpreteren. In het artikel 'de examencommissie reikt een diploma uit' (art. 7.4.6.1) kan diplomering immers ook worden opgevat als het sluitstuk van een heel voorliggend traject van meting en overweging door de examencommissie of de student in aanmerking komt om dit diploma door haar uitgereikt te krijgen. Dit staat nergens, maar zou impliciet opgevat kunnen worden. Zo bezien is het hele traject van examinering het instrumentarium in dienst en onder eindverantwoordelijkheid van de examencommissie. Deze interpretatie ben ik echter nog nooit 'in het wild' tegengekomen.

Dat is opvallend, omdat deze interpretatie nauw aansluit bij andere elementen uit de wet- en regelgeving. Hij past bijvoorbeeld geheel bij het Waarderingskader van de Inspectie van het Onderwijs dat stelt dat er een gemarkeerd onderscheid tussen opleiding en examinering moet zijn – iets waar veel omgevingen waarin ik verkeer op dit moment niet goed raad weten. Examencommissies die doordrongen raken van deze uitleg komen tot een heel ander urgentiebesef over hun rol dan ik nu vaak zie. Het betekent immers dat bijvoorbeeld een Proeve niet onder verantwoordelijkheid van het opleidingsteam wordt afgenomen en daarna door de commissie wordt afgehamerd, maar formeel een instrument van die examencommissie is en het opleidingsteam 'slechts' de uitvoerder. Het examen is dan 'van de examencommissie' vanaf het eerste moment.

De gevolgen van deze uitleg strekken ver. Veel van de problemen waarin examencommissies momenteel vaak ineffectief van worden vinden volgens mij hierin hun oorzaak. Waarom moet een examencommissie examens vaststellen? Omdat vaststellen betekent dat de examencommissie een ingekocht of geconstrueerd examen kent en als het hare aanvaardt, en daar verantwoordelijkheid voor neemt. - Tot wie wendt een student zich met een klacht over het examen? Niet tot het opleidingsteam, maar tot de examencommissie die de verantwoordelijkheid

voor de uitvoering via diezelfde vaststelling op zich heeft genomen. - Waarom wijst de examencommissie de assessoren aan? Omdat de commissie anders haar verantwoordelijkheid uit handen geeft aan onbekenden. - Weet de examencommissie zeker dat alles goed werkt? Nooit helemaal, dus de examencommissie moet zelf regelmatig examensessies bezoeken, in deze interpretatie een heel logische actie. - Mag een opleiding voorwaarden stellen aan toelating tot het examen? Nee, want de opleiding gaat helemaal niet over het examen.

De voorbeelden die ik noem zijn discussies die ik daadwerkelijk in elke school opnieuw tegen kom en bij uitstek hinderen in de slagkracht van examencommissies. Toch is de essentie van deze discussies in mijn ervaring heel vaak dezelfde: de Wet expliciteert op dit moment onvoldoende dat de hele examinering domein van de examencommissie is. Ik formuleer geen Wettteksten, maar een tekst als de volgende zou volgens mij de samenhang tussen wat nu nog als losse Wetsartikelen wordt beleefd veel beter accentueren: (7.4.6.1) "Ten bewijze dat de volledige examinering, afgenomen onder haar eindverantwoordelijkheid, met goed gevolg is afgelegd, reikt de examencommissie een diploma uit." Dit sluit een heleboel daadkracht-verzwakkende interpretatieruimte uit en maakt in de rol van de examencommissies in volle omvang duidelijk, ook aan management en directies die veel van deze verantwoordelijkheden liever in eigen (team-)hand zouden houden.

2. Personen met financiële verantwoordelijkheden

Toevoeging van deze passage is in lijn der verwachting en sluit aan bij wat o.a. in het HBO gebruikelijk is geworden. Ik voorzie echter problemen door de beperkte kadering van 'personen die anderszins financiële verantwoordelijkheid dragen'.

Aannemende dat dit artikel beoogt te voorkomen dat een examencommissielid zijn overwegingen moet doen vanuit strijdige belangen wil ik er op wijzen dat er veel meer strijdige belangen zijn dan de direct financiële. Deze passage zal wellicht effectief het strijdige belang bestrijden tussen een hoog diplomarendement en een goede diplomakwaliteit. Maar dat belang is er niet alleen voor een directeur of clustermanager. Net zo hevig geldt het voor een teamleider en, ontwikkelingen als Resultaatverantwoordelijke Teams indachtig, in zekere zin zelfs voor individuele docenten. Waar ligt die grens in dit artikel?

Overigens, een teamleider zegt met iedere kandidaat die hij afwijst eigenlijk ook iets over de kwaliteit van onderwijs van zijn team – is dat geen strijdig belang? En een examencommissie die voorschrijft dat mondelinge examens Engels in een stille ruimte moeten worden gehouden heeft een strijdig belang met de directeur die hiertoe geen financiële ruimte wil geven, zéker als die directeur lid is van diezelfde examencommissie. Allemaal voorbeelden van oneigenlijke overwegingen met uiteindelijk impact op het opleidingssucces en dus de bekostiging. Kortom, in het licht van de huidige maatschappelijke ontwikkelingen vind ik de toevoeging van deze passage begrijpelijk, maar ik denk dat een veralgemenisering naar 'geen leden die overwegingen moeten doen vanuit strijdige belangen' wellicht effectiever is. De keerzijden hiervan heb ik echter niet meer onderzocht.

Hoewel mijn reactie naar ik vrees op de valreep van het jaar niet de scherpste heeft die uw consultatie verdient, mag deze indien gewenst wel worden gepubliceerd. Ik ben graag bereid om nadere mondelinge of schriftelijke toelichting te geven. Ik wens u veel wijsheid en succes met de verdere uitwerking van deze wetsartikelen.

Met vriendelijke groet,

Koert Capel

Beleidsmedewerker Kwaliteit en Examinering

Scalda, Vlissingen